

Vadász Gábor felvétele

A ROSSZ ORVOS

A ROSSZ ORVOS

Alkonyodott. A doktor meg a felesége már a sokadik kört tették a tó körül. A férfi – magas, elegáns, finom arcú ember drága, sűrke felöltőben – egyik cigarettát szívta a másik után. A csikket rendszerint a nádasba pöckölte. Az asszony amolyan töltött galamb, még prêmes kabátban is kirajzolódtak telt, kerek idomai. Kalapja jelentős darab, színes tollal. Messziről kóbor kutyák ugatását lehetett hallani.

„Mintha egy lángoló narancs ereszkedne le lassan az égen. Ez a ködös félhomály a tó felett misztikus, de egyben félelmet keltő is. Mint Sztravinszkij Tűzmadarának első percei” – mondta a doktor.

A doktorné szorosan belekarolt férjébe.

A stég végére ültem. A nádas eltakart. Mindent hallottam. Én láttam őket, ők engem nem.

„Vadregényes táj egy modern világváros közepén” – szólt újra az orvos.

„Ideje lenne hazamenni, éppen eleget sétáltunk” – mondta halkán a felesége.

„Nem tudok most otthon lenni, értsd meg már! Ég a lelkem, ég a fejem, muszáj kiszélesznöm! Nem vagyok szobacica!”

„Majd kimész otthon az erkélyre!”

Az orvos rá se hederített a feleségére, csak felhajtotta kabátja gallérját. Nézte a tavat bánnatos arccal.

„Úgy nézed azt a tavat, mintha régi emlékeket ébresztene benned” – mondta gúnyosan a doktorné. „Pedig csak két éve költöztünk a kerületbe, azelőtt szinte sose jártunk itt. Mindketten vidékiek vagyunk, aztán sokáig Pesten laktunk, egyáltalán nincsenek nekünk úgynevezett budai emlékeink.”

„Hát nem furcsa? Egy téglagyár működött itt egykor” – mondta végül a doktor, mint egy holdkórós.

„Honnan veszed ezt te? Miért nem egy laktanya? Vagy egy halászcserda?”

A doktor elhajította a csikket. Kabátja belső zsebéből elővette ezüsttárcáját, kihúzott egy szálat, és újra rágyújtott. Mélyet slukkolt, cigarettája végén vörösen parázlott fel a dohány.

„Egy nő mesélte, akiből egynéhány cisztát vágunk ki. Itt lakik valamelyik utcában. Valami kereskedő felesége. Amikor megtudta, hogy én is itt lakom a környéken, nagyon megörült. Sikongatott, tapsolt, ugrándozott, hogy szomszédok vagyunk. Mintha ez jelente valamit. Mintha ettől változna valami. Mintha ettől jobban menne majd a műtét. Kollégák,

ez a nő a szomszédom, ezúttal jól odafigyelni, nehogy meghaljon a műtőasztalon. Ez egy szomszéd, szóba se jöhet orvosi műhiba!”

„Ne legyél ennyire cinikus, drágám! Ha nem tudnád, az orvos már a szavával gyógyít. És a jó szó ingyen van” – okította férjét a doktorné.

„Ezek az asszonyok folyton csak fecsegnek. Mintha azt hinnék, attól majd meggyógyulnak. Lehet, hogy állatorvosnak kellett volna mennem. A disznó, a kutya, a hal nem beszél. Csak az ember fecseg.”

„Szóval mit mondott a nő, akiből kivágtátok a cisztát?” – türelmetlenkedett a feleség.

„A nő apja állítólag itt dolgozott, éppen ebben a téglagyárban. És a munkagödörben, ahonnan agyagot termeltek ki, váratlanul feltört a víz. Ez a vízzel telt munkagödör lett később a Feneketlen tó. Ez itt ni!”

Szép lassan sétáltak, szinte csak araszoltak a tó körül. Közben teljesen besötétedett. Az égen csillagok és a kifli alakú hold világítottak. Messziről hallatszott a villamos csörgése. A fekete tóban süllő és sügér neszelt, ponty tempózott, harcsa és ezüstkárász pancsolt, dévérkeszeg, csuka és balin kergetőzött pajkosan. A parton kecskebéka és vöröshasú unka bújócskázott, mocsári teknős kukucskált a nádak között, vörös- és sárgafülű ékszerteknősök heverték lustán. Arra gondoltam, végre beugrok. De aztán mégsem. Erősebb volt a kíváncsiságom, mint a kétségbeesésem. Tovább hallgatóztam, leskelődtem. A bokámra kötve madzag, azon egy jókora téglá.

„Nagyon érdekes, kérlek. Nagyon. De én fádom. Nem mehetnénk lassan hazafelé?” – kérdezte sértetten az asszony.

„Ez nagyjából akkor történt, amikor én születtem” – folytatta a férfi. „A cisztás asszony szerint az egykori téglagyári gödörből feltört a forró víz, és a munkások szerszámaikat, gépeiket veszni hagyva menekültek kifelé. Jónéhányan itt lelték haláluk, mint például a nő apja, valami mérnökfajta ember. A hullák állítólag még mindig a tó mélyén hevernek.”

„Na ne!”

„Csak de! És éjjel, mindig pontban éjfélkor, feljönnek a bosszúszomjas szellemek, hogy elégtételt vegyenek az élőkön.”

„A téglagyári munkások?” – kérdezte elsápadva a doktorné.

„Azok. Meg a vörösök.”

„Miféle vörösök?”

„Akiket tizenkilencben lőttek a gödörbe a fehérek. Meg a fehérek, akiket előzőleg a vörösök lőttek a tóba. Mert hogy a hullákat errefelé itt mindig ide hajították. Ezek éjjel előjönnek, hogy az újbudai polgárokat ijesztgessék. A zörgőcsontú vöröskatonák és az aszott koponyájú téglagyári melósok. Legalábbis a cisztás nő ezt mondta.”

A nő most már tényleg mérges volt.

„De jól összelekedtetek ezzel a szomszéd néemberrel. A Jókai-összest nem mesélte el?”

A doktor mókázni kezdett, ujjait szétnyitva hörgött, ahogy a mozgóképszínházi vámpírfilmekben szokás.

„Na, de kérlek, Dezsó! Szörnyűség! Te ezt az egészséget csakis az én froclizásomra találod ki. Hogy még jobban reszkessek! Élvezetedet leled, ha másokkal gonoszkodhatsz. És gonosz fantáziáért se kellett sose a szomszédba menned.”

A doktor felnevetett.

Ezúttal tényleg gonoszul.

Ebben most nem volt móka.

Hirtelen a kanyarban, a nádas mögül két sötét alak tűnt elő, az orvos felesége összerendezte.

„Mint két gonosztevő” – mondta az asszony halkán.

De csak egy középkorú pár volt, az asszony szapult az embert, és retiküljével rendületlenül verte a fejét. Valami flitteres szilveszteri ruháról volt szó, amire a férfi nem adott pénzt. Vagy nem eleget. Amikor a verekedő nő észrevette a doktorékat, átmenetileg beszüntette az ütlegelést. Némán haladt el egymás mellett a két pár.

„Micsoda egy perszóna! Kik lehetnek ezek?” – mondta aztán a doktor.

„Nem ismered őket?”

„Honnan ismerném?”

„Szomszédok. Itt laknak a Verpeléti úton.”

„Mi közöm nekem a Verpeléti úthoz? Mi a Horthy úton lakunk. Most már mindenki a szomszédunk? A budaörsiek is?”

„Ne mondd már! Őt mindenki ismeri! A költő! Karinthy meg a felesége.”

„Költő” – sóhajtott a doktor. „Milyen szép hivatás. Milyen boldog ember lehet ez. Még ha veri is a felesége.”

„Ugyan mitől lenne boldog? Az az asszony állítólag úgy szórja a pénzt, mint Holle anyó a havat.”

„Mindenkinek boldog, jegyezd meg, fiam, aki megleli, mihez van tehetsége. Aki a tehetségétől örömet kap és kenyeret. Meglelni a tehetségünk, ez a legnagyobb dolog a világon, amit elérhetünk. Én csak tudom: én nem letem meg. Engem az apám az orvosi hivatásra rákényszerített. Mert valójában ő szeretett volna doktor lenni, és nem tanár. És, valljuk be, csapnivaló doktor lett belőlem.”

„Most mér mondd ezt, szívecsém? Miért lennél te csapnivaló doktor? Akárkit nem neveznek ki kórházi főorvosnak!”

„Ma például egy fiatal adjunktus félrelökött a műtőben. Kivette a szikét a kezemből, és azt mondta, majd ő befejezi az operációt. Kérdem, miért? Azt mondja, a főorvos úr már szanaszét vagdalta szegény asszonyt, mindjárt belehal.”

„És tényleg?”

„Tényleg, fiam. Össze-vissza vágtam. Epét is. Meg belet. De az adjunktus ügyesen rendbehozta. Aztán összevarrtam. Az osztályvezető főorvos úr meg is dicsért később.”

„Atya ég!” – sápirozott az asszony.

„Remegett a kezem.”

„Mitől?”

„Nem tudom. Nekem csak úgy remeg a kezem.”

„De mitől?”

„Rosszul alszom.”

„Csak ettől?”

„Nem csak. Semmitől. Mindentől.”

„Na, nem kell úgy a szívedre venni. Mindenkinek lehet rossz napja.”

„Fiam, hát nem érted? Nekem nem rossz napom volt, nekem rossz életem van. Mintha nem a saját életemet élném! Mintha elcseréltek volna...”

„Ezt most, igazán, hogy érted? És én? Én is rossz vagyok neked? Engem is elcseréltek?” – kérdezte sértődötten a főorvosné.

„Ne érts félre, drágám. Tudod, hogy nem így gondoltam.”

„Hanem hogy? Hogy?”

„Reggel felkelek, megmosdom, felöltözködöm, megiszom a feketét, elszívok egy cigarettát, és közben azon tűnődöm, elinduljak-e a kórházba. Vajon késő-e már? Vagy talán még mindig megtalálhatom, hogy én miben vagyok tehetséges? Mert azt érzem, hogy te-

hetséges vagyok! Valamiben. Nagyon is. Csak nem a műtőasztalnál. Azt érzem, ha megtárlánám, miben vagyok tehetséges, akkor talán még egy teret is elneveznének rólam.”

„Miféle teret?”

„Nem mindegy? Egy teret. Talán éppen ezt.”

„Ezt? Ez nem egy tér, drágám, hanem egy tó!”

„Ez most mindegy, tubicám! Ne ragadjunk le a lényegtelen részleteknél! A lényeg, hogy tehetségtelen doktor vagyok.”

„Nagyon is tehetséges vagy! Az osztályvezető prof nemrégiben azt mondta, hogy abortuszban te vagy a legjobb az osztályon. Te említetted.”

„Azt csak azért mondta, mert hálás, amiért nem neki kell csinálni. Tudod, a terhesség-megszakítás jelenleg de jure illegális, de facto viszont az orvos lelkiismeretére van bízva, számos kiskapu nyitva van hagyva. De azért, legyünk őszinték, nem ez szakmánk legfényesebb oldala.”

Hosszú csend következett. Madarak bújtak a sötétben: tőkés réce, tengelic, zöldike, csi-csörke, sirály, vízityúk, karvaly, vörös vércse, kormos légykapó, csilpcsalpfűzike, balkáni gerle, házi rozsdafarkú, fekete rigó, szürke gém, kormorán és a Jóisten tudja csak mi még! Mind azt lesték, mit fog a doktorné válaszolni.

„Az önbizalmaddal van baj, szívem” – mondta később az orvos felesége és megsimogatta a férje vállát.

„Végül minden reggel elindulok a kórházba. A villamos felé sétálok lassan, kezemben a bőrtáskámmal, és nézem a boldog utcaseprőket. Hiszen azt csinálják, amihez tehetségük van, értenek a munkájukhoz és örömmel csinálják. Ezt nevezem én életnek! A kőművesek az állványon szintén. És hogy élvezni munkáját a villamosvezető: gyorsít, lassít, integet, csenget! Csak úgy lubickol a létben.”

„Mit akarsz te most a villamosvezetővel, Dezsike?” – kérdezte idegesen az asszony.

„Azután beérek a kórházba és kezdődik az egész napos tortúra. Minden nap ugyanaz. Fehér köpeny, vizsgálatok, bemosakodás, operáció. A fiatal orvosok összesúgnak a háтам mögött, nevetgélnek. Kinevetnek! Hallom, amint azt mondják: Nézd csak, a rossz orvos! Isten irgalmazzon annak a szegény asszonynak, aki a kése alá kerül. És, sajnos, igazuk van.”

„Túldramatizálsz a dolgokat, szívecském! Mint egy szentimentális költő, olyan vagy! Na jó, az orvosi Nobelt nem te fogod kapni, de egyáltalán nem is vagy olyan kétbalkezes. Közepes orvos vagy! Nem kell mindig nyerni!”

Az orvos és neje némán sétált tovább a tó körül. Egyre hidegebb lett. Rég ugranom kellett volna. Semmi keresnivalóm nem volt már az élők között.

„Szívesen innék valahol egy likőrt vagy teát, bármit, ami felmelegít” – szólt az asszony, de a férfi nem válaszolt.

„Jó. Csendben maradok. Érzem, hogy most szellőzteted ki magadból a sok keserőséget, ami az elmúlt napokban összegyűlt benned. Most nem akarlak zavarni. Csak éppen elkalandoztak a gondolataim. Azon tűnődtem az imént magamban, hogy ha rám bíznanak a tó környékének fásítását, mi mindent lehetne itt ültetni. Tudod, hogy szenvedélyes kertész vagyok, a szenvedélyt apukámtól örökölttem, aki városi főkertész volt Újvidéken. Szóval, ha rám bíznanak, akkor lenne itt papíreperfa, júdásfa, galagonya, virginiai boróka, vöröslevelű mogyoró, szelídgesztenye, tulipánfa, oszlopos tölgy és persze a kedven-cem, a szomorú borsófa” – fecsegett a nő.

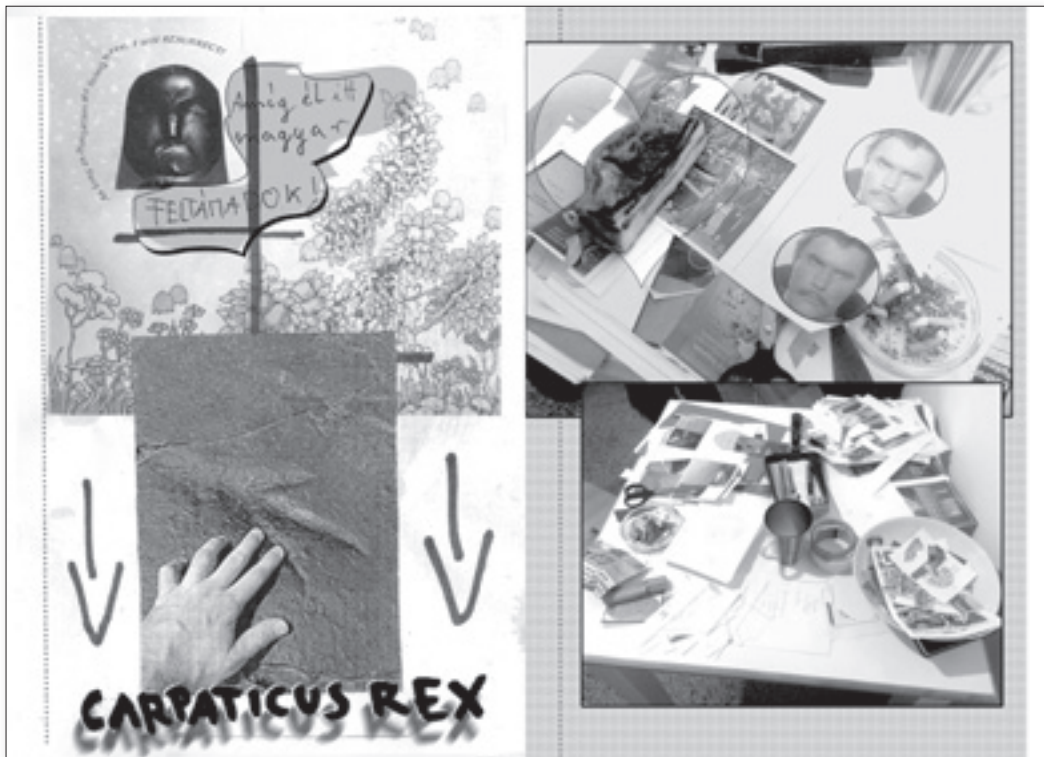
De akkor a lány csendet hangos csobbanás törte meg. Végre elszántam magam az ugrásra. Fogtam a kötél végén a téglát és beugrottam a tóba. Úgy, ahogy voltam, ruhástul. Vad kapálózás és kétségbeesett kiabálás hallatszott. Nem segélykérő kiabálás volt, csupán azt ordítottam: „jaj, Istenem, meghalok”, vagy valami ilyesmit. Már nem emlékszem pontosan. Arra viszont igen, hogy víz hideg volt és keserű.

„Drágám, valaki a vízbe esett” – sikított az orvos.

„A költő. Belökte a felesége” – röhögött az orvos.

„Nem vicc! Azonnal intézkedj.”

A doktor elővette zsebéből elemlámpáját, és a vízre irányította a fényt. Hosszan pásztázott. Közben a kiabálásom egyre halkult. Már csak puha lubickolás hangja hallatszódott, végül már az se. Lassan elmerültem a vízben, már csak a fejem búbja látszott ki.

Éreztem, ahogy a lelkem, a tiszta lelkem kiszáll bűnös testemből. Ott lebegtem a tó felett. Mindent láttam. Egy kicsiny test úszott a tó vízén. Mozdulatlanul. Az én testem volt, de most olyan idegennek tűnt.

Vége a doktor is megpillantotta a hullámat. Az elemlámpa fényét éppen az arcomra irányította.

„Azonnal ugorj. Húzd ki” – kiabált kétségbeesve a doktorné.

„Én?”

„Hát ki? A nyári Mikulás?”

„Na de drágám, ez már elholt. Nem is mozog. Hüljek meg egy halott kedvéért, akit nem is ösmerek?”

„Hát férfi vagy te? Orvos? Azonnal ugorj!” – ordította a doktorné magából kikelve.

A doktor mérgesen ledobta kabátját, kalapját, lassan beleereszkedett a hideg vízbe, közben káromkodott. Tíz métert kellett csak úsznia, akkor megfogta a testemet a ruhámnál fogva, és lassan a part felé húzott. Már látta, hogy egy lány teste. A kiemelésemnél a doktorné is segédkezett. Amikor a parton hátamra fektettek, az asszony kijelentette: „Egy kis cseléd, tizenhat éves lehet, vagy még annyi se, biztos felcsinálta valami henteslegény, ő meg belehalt a szégyenbe.”

„Meghalt. Mondtam. Kár volt ugrani” – mondta a reszkető orvos.

„Szégyeld magad. Azonnal éleszd újra.”

„Nem Isten vagyok, csak egy orvos!” – szólt a doktor felháborodva, és vizes ruhájára vetette száraz kabátját, vizes hajára tette kalapját.

„Mesterséges lélegeztetés. Újraélesztés. Csináld. Orvos vagy!”

„De hát én az egyetem óta nem csináltam ilyesmit. Azt se tudom, hogyan kezdjek neki. Én csak szülész vagyok.”

„Csináld” – sivitotta a felesége.

A doktor kelleetlenül nekiállt. Szívmasszázs, lélegeztetés, befúvás, minden. A lapos mellemet nyomkodta, dőlt belőlem a víz. Aztán a szájamra tapasztotta a száját, és levegőt fújta belém. Semmi. Teljesen halott voltam. A lelkem békésen lebegett a tó felett, mint egy lusa-ta sirály, és látta, hogy minden hiába. Őszintén szólva, nem is bánta.

„Talán nemcsak vízbe ugrott, de előtte még meg is mérgezte magát. A biztonság kedvéért” – mondta mérgesen az orvos.

Igaza volt, némi altatót is bevettem előzőleg.

A doktorné közben elszaladt segítségért. A doktor egyedül maradt a hullával, vagyis velem. Csak nézett a nagy szemével, és valami verset szavalt a halálról. Azt mondta, még gimnazista korában kellett megtanulnia. „A lantot, a lantot / Szorítsd kebeledhez / Ha jó a halál; / Ujjod valamíg azt / Pengetheti: vígaszt / Bús elme talál.”

Ebből egy szót se értettem, pedig nem vagyok egy buta lélek.

Előbb a doktorné ért vissza, aztán csendőrök jöttek.

„Meghalt?” – kérdezte a kicsi, kövér csendőr.

„Meg” – mondta a doktor halkán.

„Maguk itt laknak a közelben?” – kérdezte a magas, vékony csendőr.

„Itt” – mondta a doktorné büszkén. „A férjem megpróbált segíteni ezen a szerencsétlen...”

„Papírok vannak maguknál? Mert itt elkerülhetetlen lesz a jegyzőkönyv” – mondta a kicsi csendőr.

A doktor némán nyújtotta az igazolványát. A rendőr olvasta.

„Dr. Kosztolányi Dezső István Izabella?”

„Az vagyok.”

„Izabella?” – csodálkozott a kicsi rendőr.

„István és Izabella, a keresztszüleim keresztnévei.”

„Nem is hallottam még ilyet.”

„Nem hallott még René Karl Wilhelm Johann Josef Maria Rilkeről sem?”

„Őszintén szólva, nem” – sütötte le szemét a kicsi rendőr.

A magas rendőr átvette az iratokat.

„Szóval Szabadkáról?”

„Ott születtem.”

„Mi van most ott?”

„Gondolom, szerbek.”

„Kutya ráció! Kutya Szerbia!” – sóhajtott bánatosan a sovány. „Maga orvos?”

„Szülész-nőgyógyász vagyok.”

„Az derék.”

„Ne rajongjon. Csak egy rossz orvos vagyok, biztos úr” – mondta Kosztolányi szomorúan.

„Ha valami rendes doktor sétált volna erre felé, talán még mindig élne ez a szerencsétlen.”

A csendőrök furcsán méregették a doktort. „Talán ivott” – súgta a kisebbik a társának.

Pár héttel később becsengettem Kosztolányi doktorékhoz. A főorvosné nyitott ajtót, a cselédnek biztos tele volt a keze. Az asszonyosság majdnem elejtette a süteményes-tálat, úgy megijedt, hogy senki nem áll az ajtó előtt. Pedig a lelkem ott volt az orra előtt, persze azt ő nem láthatta.

„Csibészek! Miért enged be a házmester ezeket az utcakölyköket a lépcsőházba? Felháborító!”

Aztán szólt a cselédnek, hogy vigyázzon a kölykökkel, és ezentúl azonnal nyisson ajtót, ahogy csengetnek vagy kopognak, ne neki kelljen ezzel foglalkoznia.

Beosontam a lakásba.

„Naccsád, csak azért jöttem, hogy elmondjam, nem henteslegény. Egy bankban dolgozik az úrfi.”

Persze a doktorné nem hallotta. Hogyan is hallotta volna? Élő ember nem hallja, mint mond egy halott lelke. De azért én elmondtam. Biztos, ami biztos. Rajtam ne múljon. Különbösen is, állítólag vannak olyan élők, akik hallják, mint mondanak a halottak. Mondjuk, én még nem találkoztam ilyennel.

Az asszony és a férje éppen kávéztak. A doktor tegnapi munkanapjáról mesélt.

„Tulajdonképpen nem is én műtöttem. Bár jelen voltam. Adtam is néhány hasznos szakmai tanácsot az operatőrnek. Úgy emlékszem. Talán. Mikor a beteg felébredt az altatásból, engem szólógatott. Hálásan mosolygott, piros arca égett, és azt kérte, szeretne egy puszit adni az orvosnak, aki megmentette az életét. Meg teccik engedni, doktor úr? Ezt kiabálta...”

„Még hogy nem vagy tehetséges?” – kérdezte büszkén a doktorné.

„Vak tyúk is talál szemet” – mondta barátságatlanul Dezső, rágyújtott, majd az erkélyre ment, ahonnan – szokás szerint – egész éjjel az eget bámulta. Csak hajnalban feküdt a felesége mellé. A doktor sokáig nem tudott még aludni, egyre csak izzadva, forgolódva nyöszörgött: bálvan, bálvan, bálvan... Az asszony megszokta már, nem ébredt fel, hortyogott tovább boldogan.

Mikor végre Dezső is elaludt, hirtelen a doktorné riadt fel. Sikítózva lármázott, felkapcsolta a villanyt.

„Mi az már?” – kérdezte a doktor félálomban.

„Dezsike, azt álmodtam, hogy én vagyok a kleszczelei rabbi fekete kutyája, akivel romlott húst etettek, és most fetrengve döglődik...”

„Ugyan, drágám, aludj vissza, kérlek. Nyugodj meg végre. Ilyen település egyáltalán nem létezik. Csak egy rossz álom.”

„Nincs ilyen település? Biztos?”

„Tudnék róla” – válaszolta határozottan a férje.

A doktorné megnyugodott, és hamar visszaaludt. A férje meg sokáig álmatlanul forgolódott az ágyban és közben arra gondolt, megint kialvatlanul megy majd reggel a kórházba. Holnap is remegni fog a keze.

Remegett is. Mikor felkelt, remegő kezekkel indult a fürdőszobába fogat mosni. Követtem. Először egy kis kokaint vett magához, csak aztán nyúlt a fogpaszta után. Egyszer csak – hirtelen – hátrafordult.

„Nem látlak, és nem hallak, de tudom, hogy itt vagy” – kiáltotta, majd úgy tett, mintha el akarna kapni, markolászta maga előtt a levegőt. Mintha legyet akarna fogni.

Jobbnak láttam távozni.

„Ki vagy? Hová mész?” – kiabált kétségbeesve a rossz orvos.

„Nem mindegy neked, apuskám? Amúgy meg igazad van, az égben minden este bál van. Mindjárt reggeli nyolc óra. Kezdődik az *after party*.”

Ezt a kifejezést mostanában tanultam, valami olyasmit jelent, hogy a mulatságnak so-sincs vége. ■ ■ ■